

ВОЗНЯК Ярина – аспірант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, 82100, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-9250-4080>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.5>

Бібліографічний опис статті: Возняк, Я. (2023). Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавства (початок XXI ст.). *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. № 16(48), 35–40, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.5>

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВСТВА (ПОЧАТОК XXI СТ.)

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз напрацювань з питань патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавства, зокрема: розкрито змістове наповнення провідних понять проблеми; обґрунтовано форми та методи патріотичного виховання. Висвітлено і систематизовано ознаки, види, функції та узагальнено якості обдарованої особистості. Проаналізовано психолого-педагогічні підходи до процесу виховання патріотизму у дитини старшого дошкільного віку та представлено результати наукових розвідок стану виховання патріотизму засобами краєзнавства у сучасному закладі дошкільної освіти. Досліджено й визначено зміст, форми та методи роботи щодо патріотичного виховання засобами краєзнавства у закладах дошкільної освіти України на початку XXI століття. Охарактеризовано соціальні умови вирішення проблеми особистісної самореалізації, формування громадянської позиції дитини старшого дошкільного віку у нових соціально-економічних умовах. Матеріали нашого дослідження розширюють і доповнюють уявлення про особливості використання засобів краєзнавства у закладах дошкільної освіти України у XXI столітті і дають змогу вдосконалити зміст та методіку патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Акцентовано увагу на тому, що цілісна система формування свідомого громадянина, патріота своєї країни на сучасному етапі остаточно не сформована. Нечітке формулювання завдань щодо ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з українською культурою, формальна їх реалізація призводить до фрагментарних уявлень випускників закладу дошкільної освіти про культуру, звичаї та традиції. Досліджено, що початок XXI століття ознаменувався викликами та великою кількістю запитань щодо змісту, засобів упровадження патріотичного виховання та інтеграції його в систему освіти сучасного закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: дитина старшого дошкільного віку, педагог, патріотизм, краєзнавство, патріотичне виховання.

VOZNIAK Yaryna – Graduate student at the Department of General Pedagogy and Preschool Education, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko Str., Drohobych, 82100, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-9250-4080>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.5>

To cite this article: Vozniak, Ya. (2023). Patriotychne vykhovannya ditey starshoho doshkilnoho viku zasobamy krayeznavstva (pochatok XXI st.) [Patriotic education of preschool-aged children using local studies (beginning of XXI century)]. *Human Studies. Series of Pedagogy*. № 16(48), 35–40, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.5>

PATRIOTIC EDUCATION OF PRESCHOOL-AGED CHILDREN USING LOCAL STUDIES (BEGINNING OF XXI CENTURY)

Summary. In the article, a comprehensive analysis of developments in the area of patriotic education of older preschool children by means of local studies is carried out, in particular:

the content of the main concepts of the problem is revealed; forms and methods of patriotic education are substantiated. The signs, types, functions and qualities of the gifted personality are summarized and systematized. Psychological-pedagogical approaches to the process of patriotism education in older preschool children are analyzed, and the results of scientific investigations into the state of patriotism education by means of local studies in a modern preschool education institution are presented. The content, forms and methods of work on patriotic education by means of local studies in preschool education institutions of Ukraine at the beginning of the 21st century have been researched and determined. The social conditions for solving the problem of personal self-realization, the formation of the civil position of a child of older preschool age in new socio-economic conditions are characterized. The materials of our research expand and complement the idea of the peculiarities of the use of local studies in preschool education institutions of Ukraine in the 21st century and make it possible to improve the content and methodology of patriotic education of older preschool children. Attention is focused on the fact that the integral system of formation of a conscious citizen, a patriot of one's country has not been finally formed at the current stage. Unclear formulation of tasks for familiarizing older preschool children with Ukrainian culture, their formal implementation leads to fragmented ideas of preschool education graduates about culture, customs and traditions. It has been studied that the beginning of the 21st century was marked by challenges and a large number of questions regarding the content, means of introducing patriotic education and its integration into the education system of a modern preschool education institution.

Key words: *older preschool age child, teacher, patriotism, local history, patriotic education.*

Вступ. Виховання дитини у XXI столітті – складний та відповідальний процес, продиктований реаліями, у яких живе українське суспільство та українська сім'я, зокрема. Події, які відбуваються впродовж останніх років, повномасштабне вторгнення російських військ в Україну, подолання залишків тоталітарної ідеології, обумовлюють пошук шляхів виховання у дітей дошкільного віку почуття власної і національної гідності, способів формування таких моральних якостей, як чітка громадянська позиція, відповідальність за долю Батьківщини, готовність до самопожертви та її захисту, патріотизм. Саме тому на початку XXI століття актуалізується необхідність пошуку засобів патріотичного виховання, форм та методів формування у дітей любові до рідного краю.

Аналіз останніх досліджень. У педагогічній науці представлена значна кількість досліджень, що присвячені вивченню проблеми патріотичного виховання дитини. Серед них праці М. Грушевського, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського, в яких висвітлено проблеми духовного розвитку дитини, змісту освіти у формуванні національної свідомості підростаючої особистості. Серед сучасних наукових цінними для української науки є результати досліджень Л. Артемової, А. Богуш, О. Вишневецького, О. Денисюк, Т. Завгородньої, М. Стельмаховича, Б. Ступарика, О. Сухомлинської, М. Чепіль, К. Чорної та ін. У дослідження науковців розкрито феномен патріотизму, висвітлюються основні

засади виховання людини, що любить свою Батьківщину, свій край.

Цінними для нашого дослідження є праці І. Беха (2006), і яких акцент зроблено на важливості виховного впливу на особистість уже з перших днів життя дитини. Погоджуємося з його думкою про те, що вік дошкільного дитинства є періодом формування особистості та її соціальних мотивів. Цей дослідник наголошує на тому, що подальший розвиток особистості залежить від ступеня сформованості її соціальних мотивів.

Також особливої уваги заслуговують праці М. Чепіль, у яких краєзнавство розкривається як чинник патріотичного виховання дитини, висвітлюється дидактичне значення краєзнавства для розвитку підростаючої особистості, а також шляхи удосконалення краєзнавчої роботи сучасного педагога (Чепіль, 2006). Однак, у вітчизняній науці роль засобів краєзнавства у патріотичному вихованні дошкільників все ж немає достатньої кількості досліджень, де б комплексно висвітлювалася проблема патріотичного виховання засобами краєзнавства у закладах дошкільної освіти України. Означена проблема висвітлена фрагментарно та потребує цілісного поглибленого вивчення цієї проблеми.

Мета статі – патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавства у першій чверті XXI ст.

Виклад основного матеріалу. Патріотичне виховання – процес довготривалий, багатоаспектний, який розпочинається із

перших днів життя дитини та триває впродовж усього життя людини. Саме це викликає нагальну потребу у підвищенні значення патріотичного виховання у закладі дошкільної освіти, вдосконаленні та оновленні системи патріотичного виховання, ретельному виборі педагогами засобів краєзнавства, які можна використати для формування патріотизму (Логвиненко, 2016).

Старший дошкільний вік – це надзвичайно важливий період активного формування у дитини її ціннісної та культурної орієнтації, духовності, морально-етичних рис особистості дитини, а також розвиток механізмів адаптації у навколишньому світі, відбувається самоусвідомлення та ідентифікація себе як члена суспільства. Окрім того, старший дошкільний вік вважається віком підвищеної чутливості, що дає можливість здійснювати емоційно-психологічний вплив на дитину (Люблінська, 1997).

Ті враження, які дитина отримує від краси рідного краю, природи, людей, які її оточують, від історичних видатних постатей та сучасних мужніх героїв, впливають на формування особистості дошкільників, виховання у них поваги та любові як до своєї сім'ї, так і до своєї Батьківщини. Старший дошкільний вік, це безумовно той період у житті дитини, у якому закладаються основи національної свідомості та патріотизму.

Виховання у дітей старшого дошкільного віку любові до України, державної та рідної мови, своєї сім'ї та родини, формування поваги до традицій та звичаїв рідного народу, культурної спадщини, визначено Законом України «Про дошкільну освіту» (2001) як одну із найважливіших педагогічних задач. У листі МОН України «Про організацію національно-патріотичного виховання у дошкільних навчальних закладах» серед головних завдань визначено, що для незалежної української держави надзвичайно важливим є формування національно свідомого громадянина, патріота, людини, якій притаманні особисті якості й риси характеру, світогляд та спосіб мислення, почуття, вчинки і поведінка, спрямовані на саморозвиток та розвиток демократичного громадянського суспільства XXI століття (*Про організацію...*, 2016).

Відтак, одним із основних засобів для реалізації патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку є засоби краєзнавства, до яких належить усе необхідне для вивчення

історичних, географічних, культурних особливостей рідного краю.

У Базовому компоненті дошкільної освіти (2021) враховується історичний підхід до національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку та визначаються основні напрями: народознавчий, українознавчий та краєзнавчий. Виховання у дитини любові до Батьківщини бере свій початок із виховання любові та поваги до малої батьківщини, рідного краю, міста або села, до рідної домівки. Отож, можемо стверджувати, що якраз краєзнавство має потужний виховний потенціал, а краєзнавчий матеріал дошкільні педагоги повинні використовувати у навчально-пізнавальній, пошуково-дослідницькій, суспільно корисній діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Патріотичне виховання старших дошкільників із використанням краєзнавчого матеріалу ґрунтується на таких засадах:

- організація сприятливих педагогічних умов для формування у дитини власного оцінювання до явищ, подій та фактів, що відбуваються в Україні та залучення дітей до суспільно-корисної діяльності;

- використання у роботі з дітьми діяльнісного підходу з метою пізнання природи місцевості, культури, традицій та звичаїв;

- організація самостійної діяльності дітей на заняттях з використанням краєзнавчого матеріалу (аплікація, малювання, ліплення, складання казки чи оповідання та ін.);

- організація взаємодії із місцевими органами влади з метою залучення дітей до участі у загальноміських заходах та державних святах, знайомства старших дошкільників із носіями культурних та національних традицій у народних ремеслах, піснях та танцях;

- організація предметно – розвивального середовища у закладі дошкільної освіти з використанням краєзнавчого матеріалу (куточок краєзнавства, державна символіка, предмети ужиткового мистецтва, національні костюми, куточок народного побуту чи фольклору, інші предмети, що мають культурну цінність) (Савченко, 2016, с. 386).

Одним із найбільш дієвих методів самостійної діяльності старших дошкільників є складання розповіді про рідне місто чи село з метою ознайомлення з історією рідного краю, визначними місцями. Так як цей метод є дещо складним за своїм змістовим навантаженням, важливою є спільна робота дітей з педагогом. Під час складання розповіді про рідне місто, вихователь повинен:

– використовувати наочні матеріали краєзнавчого характеру (малюнки, фотографії, репродукції);

– використовувати запитання проблемного характеру, за допомогою яких можна активізувати увагу дітей, викликати у них бажання дізнатися самостійно про історію свого села чи міста («Що означає назва вашого міста?», «Чи знаєте ви, що може ця назва означати?», «Чи знаєте ви легенди про рідне місто чи село?»);

– використовувати такі факти та фрази, які не утруднюватимуть сприймання чи відтворення дитиною матеріалу. До прикладу, «Це було давним давно, коли ще нас із вами на світі не було»;

– використовувати лексику, яка є зрозумілою та доступною для дітей старшого дошкільного віку; уникати спеціальної термінології, не будувати речення зі складною граматичною конструкцією. Мова вихователя має бути чіткою, емоційною, речення лаконічними (Савченко, 2015, с. 227-228).

Робота з виховання патріотизму та формування патріотичного світогляду дитини старшого дошкільного віку має бути системною, цілеспрямованою, такою, що поєднує любов до своєї сім'ї, родини, своїх близьких людей та до певних елементів суспільного життя, із формуванням позитивного емоційного ставлення до них. Цього можна досягнути, якщо у своїй роботі вихователь для ознайомлення дітей із історичними подіями чи фактами використовує приклади з життя знайоми дітям людей, спирається на власний досвід самої дитини (Савченко, 2015, с. 229).

Ще одним важливим для патріотичного виховання старших дошкільників засобами краєзнавчого матеріалу напрямом роботи, є формування у дітей поняття про історичних персонажів, видатних людей нашої країни, міста, сучасних героїв. З цією метою вихователь використовує розповідь про видатних українців – поетів, письменників, художників, учених-винахідників, музикантів, композиторів, мандрівників, лікарів, воїнів, волонтерів.

Доречним тут буде використання конкретних прикладів (імен та прізвищ видатних людей, їх досягнень, назв творів та ін.). Також важливим є наголошення дітям на характерних рисах, що притаманні українцям (творчі здібності, чуйність, турботливість, хоробрість, готовність до самопожертви, умілість, доброзичливість, пісенність, гостинність і т.д.).

Виховувати патріотизм у дітей старшого дошкільного віку можна як у навчально-пізнавальній діяльності закладу дошкільної освіти, так і за допомогою різних ігор патріотичного змісту (народних, дидактичних, музичних народних ігор, спортивних естафет, квестів на патріотичну тематику, конкурсів, екскурсій) (Логвиненко, 2016, с. 121).

Хочемо виділити роль дидактичної гри в патріотичному вихованні старших дошкільників засобами краєзнавчого матеріалу та окреслити функції, які при виконують дидактичні ігри:

– формування у дитини старшого дошкільного віку знань про природу та історію рідного краю;

– діагностика наявних у дітей знань про природу та історію;

– закріплення цих знань (Олексюк, 2017, с. 380).

Особливістю дидактичних ігор патріотичного змісту є те, що вихователь їх використовує лише за умови, що у дітей уже є сформований певний обсяг знань та уявлень. Адже у процесі дидактичної гри ці знання використовуються безпосередньо, поглиблюються, узагальнюються та набувають системності та міцності. Також дидактичні ігри патріотичного характеру доречно використовувати у роботі педагога для діагностики засвоєння дошкільниками знань про історію рідного краю та природу. Це дидактичні ігри з картинками (з красвидом, з історичними персонажами, відомими творами), природним матеріалом (квітами, овочами та фруктами, рослинами, що ростуть у тій чи іншій місцевості), словесні. У результаті їх використання у дітей формуються реальні уявлення про об'єкти природи (Богущ & Лисенко, 2002, с. 312).

Ще однією формою роботи щодо патріотичного виховання старших дошкільників засобами краєзнавчого матеріалу є екскурсії, які мають особливу цінність. За допомогою екскурсій вихователь має можливість познайомити дітей із історією рідного села чи міста, видатними місцями, пам'ятниками архітектури чи пам'ятками культури, з природою місцевості, природними явищами, рослинним та тваринним світом. Це сприяє формуванню реалістичних уявлень про природу, розширює світогляд дитини та її світорозуміння (Основи краєзнавства., 2016, с. 97). Цікавими у роботі є інноваційні онлайн-екскурсії, коли у подорож можна відправитися за будь-яких безпечних чи погодних умов, не виходячи із закладу дошкільної освіти

Тому можемо зазначити, що власне краєзнавча робота та використання краєзнавчого матеріалу є важливими засобами патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку, що реалізуються через різні форми та багатогранну діяльність дітей (Основи краєзнавства..., 2016, с. 97). Якщо розглядати краєзнавство як педагогічне поняття, то маємо на увазі формування у дітей знань про рідний край, хоча саме поняття «край» – досить умовне. Під цим поняттям розуміється невелика частина якоїсь території, рубежі якої визначають в залежності від мети її вивчення та від того, хто її вивчатиме (Олексюк & Заволока, 2017, с. 380). Метою отримання знань про край є всебічне дослідження певної території шляхом пошуку просторово-часових зв'язків між історичними, соціокультурними та природними процесами або об'єктами.

У процесі навчання та виховання дітей старшого дошкільного віку із використанням засобів краєзнавчого матеріалу, вони отримують знання про свій родовід, місто чи село, мікрорайон та вулицю, заклад дошкільної освіти, рідну природу та культуру, збагачують ці знання через вивчення спадщини нашого народу, звичаїв та традицій, культури, історії та мови. Так у дітей виховується почуття патріотизму, гордості за свій народ (Тронько, 2000, с. 13).

Для виховання патріотизму засобами краєзнавчого матеріалу у дітей старшого дошкільного

віку, педагоги можуть використовувати цілу палітру форм роботи: розповідь, бесіда на відповідну тематику, читання легенд, казок, творів художньої літератури, відгадування загадок, використання прислів'їв та приказок, вивчення віршів, організація свят та розваг, екскурсії, прогулянки, конкурси дитячих та спільних із батьками робіт, проектів (Тімець, 2002).

Висновки. Виховання патріотизму з використанням засобів краєзнавчого матеріалу у дітей старшого дошкільного віку передбачає використання особистісно-орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, комплексного підходів для досягнення освітньо-виховних цілей. Важливим у цьому процесі є творчий підхід педагога до вибору засобів краєзнавчого матеріалу, до форм та методів патріотичного виховання, адже від цього напряму залежатиме зацікавленість, отримання, збагачення та вдосконалення знань дітей старшого дошкільного віку.

Творче використання досягнень дослідників, які займалися вивченням даної проблеми, сприятиме формуванню громадянина України – справжнього патріота. Крайці збутки минулого потрібно наповнити сучасним науковим змістом, а **перспективними** для наступних досліджень є питання вибору шляхів та форм роботи закладів дошкільної освіти щодо національно-патріотичного виховання дітей в умовах незалежної української держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Виховання особистості: Сходження до духовності. Київ : Либідь, 2006. 272 с.
2. Богуш А., Лисенко Н. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2002. С. 281–317.
3. Гавриш Н. Національно – патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи. *Дошкільне виховання*. 2015. № 5. С. 2–7.
4. Про організацію національно-патріотичного виховання у дошкільних навчальних закладах. Лист МОН від 25.07.2016 № 1/9-396. URL: <https://imzo.gov.ua/2016/08/22/list-mon-vid-25-07-2016-1-9-396-pro-organizatsiyu-natsionalno-patriotichnogo-vihovannya-u-doshkilnih-navchalnih-zakladah/>
5. Люблінська Г. Дитяча психологія: підручник. Київ : Вища школа, 1997. 420 с.
6. Олексюк О., Заволока С. Формування любові до рідного міста у дітей старшого дошкільного віку. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2017. № 4 (59). С. 380–385.
7. Основи краєзнавства: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / кол. авт.; за заг. ред. О. Реєнта. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 276 с.
8. Логвиненко І. Посібник патріотичного виховання в ДНЗ / уклад. І.І. Логвиненко, О.С. Тарасова, О.О. Христич, Л.А. Швайка. Харків : ВГ «Основа», 2016. 463 с.
9. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text>.
10. Про затвердження Базового компоненту дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) (нова редакція) від 22.05.2021 № 615 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennyabazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>. (дата звернення: 02.10.2021)
11. Савченко Л.Л. Підготовка майбутнього вихователя до патріотичного виховання дошкільників крізь призму поглядів В.О. Сухомлинського. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя*. 2015. № 4. С.227–231.

12. Савченко Л.Л. Суспільно-політичні, соціально- економічні та культурні умови підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дошкільників (1985-2012 рр.). *Вісник № 140. Серія: «Педагогічні науки»*. 2016. С. 386–391.

13. Тімець О. Значення краєзнавства на різних етапах розвитку суспільства. *Рідна школа*. 2002. № 8-9. С. 27–33.

14. Тронько П. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття (досвід, проблеми, перспективи). Київ, 2000. 270 с.

15. Чепіль М. Патріотизм як основа української системи виховання. *Зміст громадянської освіти і виховання. історія, реалії, перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Херсон, 2006. С. 163–165.

REFERENCES

1. Bech, I. (2006). *Vykhovannya osobystosti: Skhodzhennya do dukhovnosti* [Education of the personality: Ascent to spirituality]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

2. Bohush, A., & Lysenko, N. (2002). *Ukrayinske narodoznavstvo v doshkilnomu zakladi* [Ukrainian ethnography in preschool]: a textbook. Kyiv: Vysha Shkola, 2002. P. 281–317 [in Ukrainian].

3. Havrysh, N. (2015). *Natsionalno-patriotychne vykhovannya u situatsiyi sotsialnoho nespokoyu: zminyuyemo pidkhody* [National and patriotic education in a situation of social unrest: changing approaches]. *Doshkilne vykhovannya – Preschool education*, 5. P. 2–7 [in Ukrainian].

4. *Pro orhanizatsiyu natsionalno-patriotychnoho vykhovannya u doshkilnykh navchalnykh zakladakh* [On the organization of national-patriotic education in preschool educational institutions]. Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 25.07.2016. No. 1/9-396. URL: <https://imzo.gov.ua/2016/08/22/list-mon-vid-25-07-2016-1-9-396-pro-organizatsiyu-natsionalno-patriotichnoho-vihovannya-u-doshkilnih-navchalnih-zakladah/>. [in Ukrainian].

5. Lublinska, H. (1997). *Dytyacha psykholohiya* [Child psychology]: a textbook. Kyiv: Vysha Shkola, 1997. 420 p. [in Ukrainian].

6. Oleksiuk, O., & Zavaloka, S. (2017). *Formuvannya lyubovi do ridnoho mista u ditey starshoho doshkilnoho viku* [Formation of love for the native city in children of senior preschool age]. *Naukovyy visnyk MNU imeni V. Sukhomlynskoho. Pedagogichni nauky – Scientific Bulletin of MNU named V. Sukhomlynsky. Pedagogical sciences*, 4(59). P. 380–385 [in Ukrainian].

7. *Osnovy krayeznavstva* (2016): pidruch. dlya stud. vyshch. navch. zakl [Fundamentals of local history: a textbook for students of higher educational institutions] / collective of authors; edited by O. Reent. Kharkiv: V. Karazin Kharkiv National University. 276 p. [in Ukrainian].

8. Logvynenko, I. (2016). *Posibnyk patriotychnoho vykhovannya v DNZ* [Manual of patriotic education in preschools] / ed. I. Logvynenko., O. Tarasova, O. Khrystych, L. Shvaika. Kharkiv: VG “Osnova”, 2016. 463 p. [in Ukrainian].

9. *Pro doshkilnu osvitu* [On preschool education]: The Law of Ukraine of 11.07.2001 № 2628-III. Date of update: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text>. [in Ukrainian].

10. *Pro zatverdzhennya Bazovoho komponentu doshkilnoyi osvity (Derzhavnogo standartu doshkilnoyi osvity) (nova redaktsiya)* [On approval of the Basic Component of Preschool Education (State Standard of Preschool Education) (new edition)]. 22.05.2021. № 615 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennyabazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redaktsiya>. [in Ukrainian].

11. Savchenko, L. (2015). *Pidhotovka maybutnoho vykhovatelya do patriotychnoho vykhovannya doshkilnykiv kriz pryzmu pohlyadiv V. Sukhomlynskoho*. [Preparation of a future educator for patriotic education of preschoolers through the prism of V.O. Sukhomlynskyis views]. *Scientific notes of Mykola Gogol Nizhyn State University. Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnogo universytetu imeni Mykoly Hoholya*, 4. P. 227–231 [in Ukrainian].

12. Savchenko, L. (2016). *Suspilno-politychni, sotsial'no-ekonomichni ta kulturni umovy pidhotovky maybutnikh vykhovateliv do patriotychnoho vykhovannya doshkilnykiv (1985-2012 rr.)*. [Socio-political, socio-economic and cultural conditions of preparation of future teachers for patriotic education of preschoolers (1985-2012)]. *Visnyk № 140. Seriya: “Pedagogichni nauky” – Bulletin No. 140. Series: “Pedagogical Sciences”*. P. 386–391 [in Ukrainian].

13. Timets, O. (2002). *Znachennya krayeznavstva na riznykh etapakh rozvytku suspilstva*. [The importance of local history at different stages of society development]. *Ridna shkola – Native school*, 8-9. P. 27–33 [in Ukrainian].

14. Tronko, P. (2000). *Istorychne krayeznavstvo: krok u nove tysyacholittya (dosvid, problemy, perspektyvy)* [Historical local history: a step into the new millennium (experience, problems, prospects)]. Kyiv, 2000. 270 p. [in Ukrainian].

15. Chepil, M. (2006). *Patriotyzm yak osnova ukrayinskoyi systemy vykhovannya. Zmist hromadyanskoyi osvity i vykhovannya. istoriya, realiyi, perspektyvy* [Patriotism as the basis of the Ukrainian system of education. The content of civic education and upbringing. history, realities, prospects]: materials of the International scientific and practical conference. Kherson. P. 163–165 [in Ukrainian].